

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév. Kolozsvár, Május' 30-án, 1890.

22. szám.

Tartalom: Statisticai adatok az ev. reformatusok' főbb tanító intézeteik' 1838-bani állásáról. (Erdővidék) 169. l. Kún László, (Verecs József) 170. l. Kaukász, Georgia és a' Cserkeszek, (G. J.) 174. l. Füzérke, (Hábor) 176. l.

Statisticai adatok az ev. reformatusok' főbb tanító intézeteik' 1838-bani állásáról.

Az erdélyi 's Erdélyhez tartozó ev. reformatusoknak 1838-ban 6 főbb tanító intézeteik vizsgálának:

1. A' nagy enyedi collegium, Nagy Enyed' mező városában Alsó Fejérvármegyében.
2. Kolozsvári collegium, Kolozsvár szabad királyi városban Kolozsvármegyében.
3. Marosvásárhelyi collegium, Marosvásárhely szabad királyi városban Marossszékbén.
4. Székely udvarhelyi collegium, Székely Udvarhely mező városban Udvarhelyszékben.
5. Szászvárosi gymnasium, Szászváros mező városban Szászvárosszékbén.
6. Zilahi gymnasium, Zilah mező városban Közép Szolnokvármegyében.

V o l t

	rendes profes- sor	segéd tanító	tanuló	stipendi- umot ka- pó tanuló	kiosztott sti- pendiumok' mennyisége ezüst pénzben.	
					forint	kr.
1. A' n. enyedi collegiumban	7	21	837	121	3901	
2. Kolozsvári collegiumban	5	10	500	75	1003	12
3. Marosvásárhelyi collegiumban	6	8	873	69	800	
4. Székely udvarhelyi collegiumban	4	18	634	16	180	
5. Szászvárosi gymnasiumban	1	6	203	5	119	
6. Zilahi gymnasiumban	2	7	285	7	52	
Összesen:	25	70	3332	315	6055	12

Hiteles kútfőkből közli

Erdővidék.

K ü n L á s z l ó .

(Folytatás.)

IV.

Sűrű sötétség volt. A' szokott udvari zaj még inkább a' némaság' sirjába szállt, mert László minden szűz vendéget először a' legnagyobb csendben szokott fogadni.

E' perczen egyedül látjuk őt éji szobájában, egy selyem pamlag' karzatára félig lenyűgova ébrenség és álom között. Rendetlen öltözetén olly neme vala látható az elszortságnak, melly csintalan pongyolaságában rétegekbe szokott a' félig leplezetlen vállakon széthanyotlani.

A' folyosón lábkopogások hangzának, 's e' zöreijre László telt vágygyal egyenesedett fel pamlagáról, a' szoba' ajtajára merészen pillantó. Megnyilt az ajtó, 's László fő udvarnokát, Fejkánt látá maga előtt állani.

„Öreg! te csalfán játszol képzetimmal, — szolt László mintegy nebeztelve — a' legszebb képet láttam felém lebegni álmaimban, 's im, midőn ébredek, te mutatod asszott poszáidat.“

„Ne légy bosszús nagy király; mert ha parancsolod, asszú poszámat tüstént álmaid' képével váltom fel, 's mi dicső leszen e' változás: a' rém után legvonszóbb angyalarcz.“

E' szavakra László egy mozdulatot tön elé felé, 's minden idegei a' fölhevülés' kórában játszadozának. Arczai lángban tüzeltek; mert az ingerelt üterek, tagjain sebesebben kezdék a' vért szertebocsátani.

Most Fejkánhoz közeledett, 's kíváncsisága' mámorában suttagó szavakkal szolt:

„Beszélj, beszélj: megjött-e már a' lány? és angyalarczczal? szépszerint? vágy-e királyát boldogítani? O szólj hirtelen.“

„Igen királyom, megjött, Turtúl elhozá. De a' félénk semmiről nem akar hallani, mint atyjáról; semmit nem ohajt, mint atyját látni. A-

zonban reszket, 's könyüket is ejt; no' nem is csuda; mert félénk, 's szemérme' lánczain még kötve van; de hiszen illyen a' lány mig szerelme e' nyűgből fel nem oldja: égbe vágy' emelkedni tisztasága' szárnyain, 's majd, ha szerelemre gyúl, földön alólis süllyed, 's ekkor menyét csak az édes pokolban találja. Így így uram király! vedd csak négy-szem közé a' szép vendéget, majd megfedekezék atyjáról, 's könyűji felszáradnak.“

„Olyákról is beszélsz, mikről nem kérdezelék; de most csak erre felelj: szép-e a' lány“?

„Szép mint véres harcz után a' szelid béke; és olly idom foly szét alkatán, minőt a' természet példányul csak egy századnak terem. Arczai úgy alkotvák, hogy minden vonalban királyi izlés rejtezik. Am lásd meg te királyom, én tüstént meghozom.“

Fejkán távozott, 's halk léptei tompán hangzának el az éjben.

László elragadtatva szegzé szemeit a' távozó után, mintha rögtöni jövetelért esengene, 's minden léptiben szenvedélye' örömvilágát hallá közelíteni. Előteremté magának azon élvezeteket, mellyek ferde élte' gyönyörűl följegyezve képzetében, most egy hasonlóról álmodozott, 's felingerelt előérzete legédesebb vágyaiban fúladozott.

A' szoba' közelében újolag lépteket hallunk közeledni, mig nem az ajtó kevés szűnet után megnyilik, mellyen a' reszketeg Romilda, Fejkán' kíséretében halvány arczczal lép a' király' elébe. A' lány körül tekinté, 's figyelmeben egy nem vélt gyanú ébredett, melly gyenge nemét a' rémület' megröhanásával átborzasztá. Szólni akart; de a' hangok ajkain elholtak, 's az ijedség' és kétségbeesés' súlya alatt szótlan feltérdre rogyva, szíve hatalmason dobogott.

„Uram király! e' lányka atyja' ügyében kíván veled szólni.“ — Szolt a' szineskedő Fejkán mély udvarisággal, 's hirtelen távozott.

Romilda e' pillanatban csaknem eszmétlen

felsőkött; szemét a távozó után szakadtak, 's mintegy gyanítva az irtózatot kelepézt, tántorogva az ajtónak rohan.

László hirtelen kezén ragad, 's szenvedélynek dühével önkénytelen keblére emel. Romilda nemének egész erejével különíté el magát Lászlótól, 's merevedett tekintetével, melylyen a' pirulat és sáppadás váltólag viaskodának, feddőleg szegzé át a' merészkedőt.

„Ah, szegény fejem! én itt, és éppen éjszakának idején!” megszólalt végre Romilda, 's hangja, vegyületében, kínos helyzete egész nagyságában ki volt fejezve.

„Romilda! te irtózol tőlem?” kérde László egy olly ostromló tekintettel, melylyel ő a' gyöngé női sziveken rendszerént győzedelmeskedni szokott.

Romilda reszketett.
„Ó szólj, 's királyod meghajol neked! Szólj, mit kívánsz?”

„Engedj futnom innen, rebegé Romilda.
„'S atyádról olly könnyen feledkezel?”

Romilda' szíve földobogott, 's új könyűk folyának szemeiből, mellyeket a' gyermeki érzelem támaszta. Két „kegyelem“ szó repült el ajkiról halkán, könyörületesen szíve' legmélyiből, 's gyöngé sohajtának szelle Lászlót lágy fúvalomként ihleté. Előtte e' tündér jelenet istenülve lön, 's keblében oltárrá magasulva, e' szentségben imádtá Romilda' bájait, mellyek hattyu arczain fűrészték égi kellemeket; ő de ebben nem a' tiszta lelket szemlélte; mert rokonsága a' lélekhez álutakon elszenderült.

„Adj választ uram király, vagy bocsáss szabadon — szolt Romilda, tekintetét új kegyelemért emelve Lászlóra.

„Angyal! szavadra a' csillagok ölödbe szállnának; légy nyugodtan: atyád szabad.”

„Ó hála jó király, kegyelmedért! Mond, ó mond, hol van atyám: én sietek hozzá, hogy őt megvigasztaljam — szolt Romilda örömtől áthevülten, 's az ajtó felé néhány lépést tön.

„'S egy mosolygó pillantatot nem kölcsönzesz: égő szemeimből? nem visszanózkod királyod' jóságát? Légy urném, én nálad nélkül szegény vagyok.”

Romilda újolag felrémült, 's arczát kezeibe rejté.

„Ó boldogíts! hiszen erre egy kicsiny szó elég.”

„Királyom, boldogítson téged e' tudat, hogy kegyelmes vagy. Ó bocsáss, hogy mentsem meg öreg atyámat.” Habozá akadozottan Romilda, 's lelke' jelenléte oszolni kezdett.

„Nem nem. Az éj' sötét, te innen útat vesztenél. Leány! maradj nyugton, 's reggel korán mind ketten szabadok vagytok, gazdagon szabadok!” Szolt László Romilda' kezei után nyúlva.

„Bocsáss atyám börtönébe: én itt meghalok!” rebegé Romilda kezeit visszavonva.

Hosszas szünet lön.
László' elméjében tüzesen lobogtak egy mást váltva a' heves gondolatok, 's hiúsága sérelmében hajthatatlannak edzé magát. Újolag megfogá Romildát, 's korlátlan indulata előbbi szenvedélyébe ragadá.

„Király! mit akarsz? — szolt Romilda érzete' egész magasságával. — Bocsáss atyám' börtönébe; vagy öl meg inkább, ezzel még szabad vagy. — 'S lélekzete fenn akadt.

„Te itt fogsz maradni szép álom-üző” kiált a' király szinte gúnyosan.

Romilda ájultan összeomlott.

V.

Mig ezek történtek, a' vár' udvarán, pislogó mécs' fénykarikájában egy öreg volt látható, ki az éj' ködén keresztül egyenesen a' vártömlöcznek tartá. A' haladó' arczulatán vad indulat volt kifejezve, melly a' bűnös káröröm' fészkeben az éj' feketéségével testvérileg ölelkezett. Ezen ember Fejkán volt.

Kévs időre céljához ért, 's egy nehéz kulcsat emelve ki kebeléből, azonnal Petrud' börtönébe juta. Az öreg fogoly komoly lassúsággal emelkedék fel nyúghelyéről, 's a sötét arczu éji vendégre pillantva, egész valójában megrázkódott.

A' kisszerű világ fősvényül szortá sugárait a' börtön' fekete falaira, 's a félhomály' szürke fátyolánál borzasztóan tünt fel a' két ősz alak.

„Ember, te álmaiban is kísérted a' szenvedőt, — mond Petrud — szólj mit jelentsen ez éji látogatás?”

„Szabadságot. — Felelt Fejkán egykedvüleg.

„Szabadságot? Te gúnyolója vagy e' szónak, — az nem ajkaidra termett. Lásd, én lelkembe tudok látni, 's nem örülök hazug mondatodnak, mert onnan inkább vesztemet, mint szabadságomat olvasom.“

„Am lássad, te holnap még is szabad vagy; de ne képzeld ám, hogy ingyen menekszel: a' szabadság a' milly' szép éppen olly drága bérrel fizettetik.“

„'S kereskedést űztök a' szabadsággal? vi- gyázzatok, egykor lelketökkel fogtok számolni, ez igazságtalan húzavonásért. De mond, mi áron vagyok szabad?”

„Nagy áron. — Petrud! az éj még csak félén áll, tehát hogy magad' meg ne und: egy rövid mesét fogok elmondani. Jól figyelj.“

„Távozz, én ki nem hallgatlak: gonosz kút- főből csak gonosz származhatnak.“

„Igazad van: gonosz a' kutfő, gonosz a' mese; de még is ki kell hallgatnod. Ennekelőtte mintegy 21 évvel a' Bakony' oldalán egy ked- ves lányka élt, kit egész Buda kis Pesttel együtt Bakony' angyalának nevezett. E' kis angyalt két ifjú imádta, egy más között ellenes vetélytár- sak. Kún és magyar volt e' két társ; amaz he- vesen, lángolón szeretett, ez csak játszott a' sze- relemmel, még is győztes lön: a' lányt hölgyül vevé. A' kún' neve Arbocz volt, a' magyarét majd te ki fogod találni.“

„Jól ösmerem mesédet. A' kún bosszúlt az- tán ügy-e? 's bosszúja' korlátlan dühében; mig a' hölgygé lett lány' férje! Ottokár ellen harc- ban volt: a' természet' szent köteleit szétszag- gatva, a' hölgyet kis magzatával együtt szolgál- ságra hurczolta? — S ágyasának lealacsonyítva — kínzotta — közbe szólt Fejkán daczoson.“

„No's mond ki már, hogy a' férj, ki eny- nyire verve lön — én vagyok. Aztán elhallgat- batsz meséddel; mert az nemzetednek bűnös bé- lyegét hordozza!“ szolt Petrud mélyeket sohajtva.

„Te sohajtozol? csak sohajts, hiszen a' kún is sohajtozott, mikor a' bakonyiszépet elkapo- rád orra elől. De öreg; te nem vagy egészen boldogtalan, neked még egy lánykad is van.“

„Ezzel már semmi köze mesédnek.“

„Több mint véled; mert lásd, én a' lány- nak hát ha testvérét tudom.“

„Testvérét? Ördög! te irtóztatóan játszol én velem! Szólj, igazad van-e, vagy élve akarsz sebeim között eltemetni?”

Fejkán egy ezüst feszületet tár fel Petrud- nak. „Ösmerted e' jelt, — mond ő — ez maradt fiad' anyai örökéül.“

Petrud hirtelen elkapá a' feszületet, 's mi után hosszason nyugosztá rajta szemeit, csók- jaival hinté körül.

„Ember! te sötét útakon mutatod boldog- ságomat — kiálta Petrud Fejkánt átkarolva — ó hála neked, hogy feltarád e' jelt, 's fiamat visz- szaadtad! Szólj, boldog-e ő? tudja-e hogy aty- ja is van? hol, kinél nevelkedett? Ó beszéld el mind ezeket!“ —

Fejkán felkaczagott, 's gúnyja' nagyszerű- ségén Petrud kínosan rázkódott fel öröm álmaiból.

„Röviden elmondom tehát. — Fiad nagyob- bára a' király' közelében nevelkedett. Ő ép, kedves természetű; arcza boldogult anyjához ütött, és olly annyira haszonvehető, hogy László legnagyobb dolgaiban őt szokta megbizni. Egyet- len hibája: hogy nagy kerítő.“ —

„Irtózatos!” kiálta Petrud iszonyuan, ’s nyúghelyére veté magát.

„No; ne ijedj meg, hisz’ illy hivatalra csak válogatott elméjü emberek alkalmazhatók. Atyjáról pedig reméllem semmit nem tud; mert az ellenkező esetben testvérét csak nem áldozta volna fel László’ buja szenvedélyinek?”

„Mit szölsz kába? testvérét mondod? Nem nem, az nem lehet: az ártatlanok felett isten’ keze örökdik.”

„Jól mondod. László király isten a’ magyar földön, ki a’ szép szüzeken már rég óta őrsemeket tart. Úgy van, most éppen lányodon a’ sor: ez áron visszanyerted szabadságodat.”

Petrud szólni akart, de szavai torkán rekedtek, ’s a’ fájdalom’ görcsös rángatózásai között némán hanyatlott a’ földre, ’s helyzete kínos, leírhatatlan volt. —

„Ő bosszulva, irtóztatón bosszulva van — szölt nagy szünet után Fejkán, ’s egy ideig Petrudon feledve szemeit, akarátja ellen könyük lopodzanak pillái közé.

„Hurczoltass már a’ halálra: illy áron nem kell a’ szabadság.” Mond lassu eszmélettel Petrud, ’s feltagolt szavaiban lelkének kínos zavarja ömlék el.

„Petrud! most nézz szemeim közé, ’s ösmérd meg bennem ifju korod’ eskütt ellenét; én élek, hogy téged élve temesselek el. Levetkezem előtted álnvem, ’s többé nem Fejkán: Arbocz vagyok.”

Petrud ez utó szavakra lázas tekintetével egész alakját körül járta Arbocznak.

„Úgy van, — megszólalt végre Petrud — néked Arbocznek kell lenned, csak ő bosszúhat illy égre kiáltólag. De tudd meg nemtelen, hogy bosszúd téged ölt meg: ten véredbe mártád bosszú gyilkodat! — Most már kölcsönben hallgass ki te is: egy új mesét fogok mondani.”

Arbocz figyelmes kezd lenni.

„Arbocz! te mint egy kilencz évekig kin-

zád szegény hölgyemet, nevedét elrejtve, őt soha napfény alá nem hocsátva. Igen, te jól védted martalékodat. Végre László’ udvarába jövével, hol hölgyemet viszont titkos rejtekbe zárva, a’ szellőtől is megóvtad. Ő szegény körmeid között anya lön: egy lánykát szült.”

„Szölj szölj! ki mondta ezt neked?” kérde a’ bámuló Arbocz.

„Tulajdon nóm. ’S hogy anya volt másod ízben is, azt en szemeim látták.”

„Hazudsz ámitó! hisz’ ennek előtte tíz évekkel a’ magyarok’ áldozatja lettek.”

„Ennek előtte tíz évekkel, midőn magyarjaink László’ udvarát a’ kún hölgyektől résztökre siralmasan megtisztíták: nóm is szabad lett; ’s ne véld, hogy kún ágyasként lakolt volna; mert ő a’ hív, egy hat évü lánykát emelve karjain, igaz férjéhez visszatért.”

„Hah! a’ mese rettenetes kezd lenni, — szölt Arbocz reszketőleg — nem kívánom hallani. Kényszerítlek, ne mond tovább; vagy — mond — mond; de — így — mond, — hogy a’ lányka rég a’ halál’ áldozatja lett. Ó! mondjad — hogy — ő — nem — él.” —

„Nem él: te valál gyilkosa; mert László a’ szép szüzeken már régóta őrsemeket tart, ’s mint mondád: most éppen rajta a’ sor! — Arbocz, ha így volna: ten lányodban, bosszúd bünös fejedre szállt.” —

Arbocz e’ szavaknál tébolyodva ragadá meg ősz fúrteit; ajkait összeharapta, ’s szemei felszikkraztak, mint villám a’ fellegek’ viharából. „László, még ne rontsd! véreddel festem meg a’ halványt, ha szemérme’ rózsáit leszakítod!” Kiáltott borzasztóan, de hangja nem emberi volt. Végre egy tör villámla meg kezei közt, ’s mint fergeg, melly mennyköveket hord fekete keblében lángoló agygyal elrohant.

(Vége legközelebről.)

Kaukász, Georgia és a Cserkeszek.

(Vége.)

Említendők még a' hegyi tartományok' lakójiul több nemzetségekre oszolva, a' leszgek, oszszétek és csecsenek.

A' leszgek' tartománya, melly földabroszainkon északi Daghesztán név alatt jő elé, a' tatárok által Leszgistánnak neveztetik. A' leszgek egy általános elnevezet, mellybe különböző, és haramia, 's más szokásaikban hasonló, európai és ázsiai vegyületű nemzetek belé foglaltnak. Ezen népek kégyellenek, zsákmánylók, és merészek, néha Tiflisig nyomúlnak embereket és bábmokat rabolni; rendszerént hegyeiről távasszál jönnek le, a' környékeken rémülést és szerencsétlenségeket terjesztenei; egy rom', vagy sűrűség' magányába vonúlva, a' leszg napokig vár zsákmányára, és ha kezére kerithette: megköltözve vondozza vissza magával rejtélyeibe, honnat az elraboltnak rokonait a' váltság' pénz aránt tudósítja, melly ha nem küldetik: esztendőkig tartja rabját magánál. Az oroszok néhány szerencsés hadi útakat tettek ugyan ellenök, de a' tartománynak rejtélyekkel teljes fekvése miatt a' leszgeket még nem hódítván, kénytelenek voltak főnökeinek fizetéseket igérni tartományaik bátorságaért. A' leszgek közt feltaláljuk magyar honunk' egyik rendbeli lakóinak, az avárok'nak vad maradvájit is; az avárok a' leszgeknek leghadakozóbb nemzetsége, mintegy tizezer fegyveresekkel; fővárosok Hunvárg' (az az: Hunn-vár); khánjok az orosz kormánytól esztendőnként 40,000 frank fizetést von. A' kassikumukak mintegy hat ezer fegyverest állíthatnak ki, és az oroszoknak leggyűlöltöbb ellenei. Barzsliban is lakik egy khán ügmei címmele; népe, a' kaitákak, mintegy hét, nyolcz ezer fegyverest számítnak.

Az oszszétek médiái eredetűek; tőlök

származtak a' közép korbán az alanok, és azok; most magokat ironak'nak nevezik; szokásaikban a' leszgekhez hasonlók, termeteikre nézve magosak. A' csecsenek, így nevezetve az oroszok által, és a' kaukásziaktól mit dzseghieknek hivatva, igen régi lakói e' környékeknek; nemzetségeik közül az inguzsak nevezetesek azon különös szokásaikról a' többi közt, miszerént a' külön nemű, egymáshoz illő holt ifjakat egymás mellé helyezve, a' jövő életre összeházasítják, melly alkalommal a' holt 'völegény' atyja adja a' holt menyasszony' atyjának a' menyegzői ajándékokat. Az inguzsak pogányok, igen habonások; szomszédaik, a' többi csecsenek néha keresztények; néha muzulmánok voltak; most vallások babonaegyelék. Általában a' csecsenek nagyobb, és kegyetlenebb haramiák még a' leszgeknél is.

Róna tartományok.

A' turkománok, nogáik, és kálmukak ezen rónák' főbb lakói; de ezen három nemzet nem csupán ezen rónákat lakja, hanem más tartományokra is kiterjed. A' turkománok török eredetűek, és azon turkománok' maradváji, kik hajdon a' Jaik' partjainál a' kálmukak' alattvalói voltak, és őket elvándorlásokban követni nem akarván, az orosz kormány által a' kislári térekre telepítettek. A' turkománok valóságos pásztor nép, teve, 'ló és más házi állatokból álló nagy csordáikkal a' pusztalapályokon állandó telepedés nélkül bolyongnak, sátraikat szekereken viszik, mellyekkel megállapodva a' legelőnek alkalmas volta szerént megtelepednek; vagy tovább vándorolnak. Táplálékok áll főként juh húsból, és savanyodott tejből; ivó vízben gyakran szükségét szenvednek. Az oroszoknak pénz adót nem fizetnek, hanem katonáskodással, 's vadász lovak' adásával tartoznak. A' turkománok élénk, jól nőtt, vitéz, bátor, de mint minden vándor nép, rest emberek;

öltözeteikben fényűzők. Az általak vándorolt földön esik Kislár, egy 9,000 lakókkal bíró város, Georgievsz, Béstáv, Georgievstől éjszakra láthatni még Madzsari városnak némű romjait, mely hajdon a' kaspi tengertől az Azovba vonuló kereskedésnek rakhelye volt; elpusztítása a' 15dik századra esik.

A' nogáik Stavropol' környékén eső rónákon laknak. Ezen mongol származatu nép eredetét és nevét a' Tsingis khán' idejéből a' hódoltatónak egyik vezérétől Nogaitól veszi. E' vezér elküldetve a' kaspi tengertől éjszakkeltre lakott tatár népek meghódítására, küldetését végrehajtotta; de a' Tsingis khán' következője alatt, a' hódoltató' több vezéreinek példájára, ő is elpártolt, és birtokolt tartományával együtt függetlenné lett (1258 — 1271); Görög császár Palaeologus Mihály segítette ezen támadást, és a' vezérnek egy byzánti hercegnét adott nőül. A' Nogaitól függő tatárok összeházasodtak a' törökökkel, és ez a' nogáiknak eredete. A' nogáik is pásztor nemzet; sátraik székeken vannak, mellyek eleibe ökröket fogva, és nőiket, gyermekeiket úgy szintén különös szokásból a' női köntösökbe öltöztetett férfi munkálatokra már alkalmatlan öregek helyezve, az illy csoportot a' férfiak paripáikon ülve, ló's marha csordáikra vigyázva, követik.

A' kumuk tatárok az elébbieknél inkább megállapodva, szántóvetők, és az oroszokkal békeességben élnek. Khánjaik Enderiben (mintegy 10,000 lakókkal) Kostiakban, Aksáiban, Bragunban, a' leghatalmasb Tarkuban, egy Enderihez hason nagyságu faluban a' kaspi tenger' partján, s a' t. laknak.

A' kálmukak mongol eredetű nép, elszorva Kubántól fogva a' Volga' vizéig; magukat eleutheknek, vagy oléteknék nevezik; tulajdon hazájok a' kaukászi földszoroson kívül, a' független tatárhonban van; az ezen rónákon vándor kálmukak közép, de kemény természetűek

nagy széles fővel, lapos ábrázattal, olajszínnel, szép de kevésbé nyitott, és egymástól távol álló szemekkel. Gazdaságok tevé, marha, ló és juh nagy csordákban állanak; kedvencz ételök a' lóhús, italok savanyodott kanczatój; a' muzulmán tatárokhoz hasonló vitézek, de nem olly ragadozók. Némelly csapataik keresztényekké lettek, és papjaik írni olvasni tanítják, a' többiek buddha pogányok.

Rég vágytak az orosz birodalom' czáraitól a' kaukászi földszorosat roppant birtokaikhoz kapcsolni, és így délre ázsiai tartományaiknak a' két tenger között egy természetes végvonalt állítani. Három hatalmas ellenség közé szorítatva, végre a' kaukászi tartományok a' hatalmasbnak birtoka, részint befolyása alá jutottak. A' turman csa'i békeesség által 1828ban februarius' 10kén átadta Persiát az orosz birodalomnak Enderiván, és Nachicseván tartományait, és a' török birodalom az 1829ki septemper 14ki drinápolyi békeesség által kevés kaukászi birtokait. A' kaukászi tartományoknak jelen népessége összesen 2,400,000 lélekre számítatik; de felvéve a' hely' kiterjedését, czélszerű intézvények által igen nagy arányban nevelkedhetnék; azonban ennek ellenére néhány évek óta az orosz kormánynak tartományai' bátorságára gyakorlott szabályai által inkább még apadott. Ezen vesztésnek pótlása végett az orosz birodalom telepítvényi terveket kezdett kaukászi birtokaira nézve, főként német földmivelőket híván meg e' környékre, de kiküldöttei délre is főként Örményország' lakóit igyekeznek Kaukász' tartományaiba vonni; eszközül veszik fel e' czélnak főként az örményországi papokat, mert tapasztalás mutatta, mi szerént a' papok' kivándorlásával őket több keresztény családok, néha egész faluk' lakói követik. A' telepedő, a' mint orosz birtokba lépik, azonnal egy darab földet mint tulajdont, és hajlékat is nyer. Azonban felvéve azt, mi bajos legyen egy megszokott

hont, örökül szállott tulajdont, a' gyermeki kortól fogva birt lakot, mivel szántókat, kerteket, mellyekben a' folyók' hullámitól fogva le az utósó köig, és fűszálig már minden esmérőnkké vált, a' nem vándorló rokonok' és barátok' egy részével együtt — egy merőben esmeretlen földért haramia nemzetek közé jutva, örökre elbagyni; igen bajosan hihetni, hogy ezen vándorlások' és telepítések' nagy része az emberi jogok' épségével, és a' független szomszéd népek' sérelme nélkül, erőszak és csalások nélkül vitetnék véghez. De az orosz hatalom ezek által Kaukász; ösileg vad népei közé mivéldést terjeszt, és ezen szempont a' történetek' fontolóját némüleg elhallgattatja. Kelet, és az Izlám megmútatták alkalmatlan voltak ezen vad csoportoknak erkölcsileg mivéldésére: ideje, hogy Európa pallérozódási győzelmeit Ázsia felé is keletre terjessze.

G. J.

F ü z é r k e,
kölesznütt 's néhány eredeti észvirágokból.

(Folytatás.)

11.

A' szabadékos kengyel' föltalálójához.

A' szabadékos kengyel' tisztelt föltalálója még érdemesbbé teheté magát az emberiség iránt, ha költőnczeink' számára olly biztosító kengyelt találjon, minélfogva szegények bátrabban, nyakkitörés' félsze nélkül, lovagolhassanak délczeg pegazusokon; mert lám a' pegazuslovak ma számosak, mint a' szárnyatlan paripákon lovaglók.

12.

Szabadság 's gög.

Valódi szabadság szerénység- 's öntudatban

áll, és a' legterhesb iga, mit csak magunkra vehetünk, bizonyosan a' gög.

13. Igaz szerelem.

Igaz szerelem.
Az igaz szerelem nem vak, ez a' szeretett tárgy fogyatkozásait árnyéknak tekinti, melly fényök' kiemelésére még szükséges; nekie fülkéül szolgálnak ezek, mi által képes csak a' forró szívben izzó csillagot — mikép a' fővő edényeket csak nyelőknél fogva — szilárdúttartani, a' nélkül, hogy veszélyben sorogjon, magát megégesse, 's így a' szeretett csillagot elejtse, vagy a' szent lángba kapva, fényének 's ragyogványának egy részét ön maga kirabolná.

14.

Bátorság és kénese.

Bátorság az a' szívre, mi a' kénese a' légsúlymérére nézve: Tiszta horizonban mindkettő fölhang, borultban alászáll.

15.

Életünk.

Éltünknek egy helyzete sem ollyan tövise, hogy a' szűrő töviskek alatt egy egy szunnyadó öröm is ne lappangana.

16.

Oktalan kívánság.

Vannak emberek, kik áhitattal várják, hogy a' sült galamb önkényt szájukba repüljön. Észtelen kívánságért még észtelenebb várakozás! Ugyan, mondjátok meg őszintén, ha valamelyik istenség teljesítné kívánságtokat, jól esnék-e nektek a' mindig kész falat. Én részemről másként gondolkozom, nekem a' fájáról önkényt lehullott gyümölcs sem olly jó ízű, mint a' mellynek leszakításáért magas fák törekeny ágain kellett izzadnom. Így van ez, úgy hiszem, az élet' más körülményeire nézve is.

(Folytatása másszor).

Hábor.